Muu koduse keelega laps lasteaias

Tere kõigile! Minu nimi on Ingrid Juht ja ma töötan Haapsalu lasteaias Päikesejänku juba pea 30 aastat. Neist viimased 8 õppealajuhatajana.
Kui mulle tehti ettepanek esineda täna siin teabepäeval teemaga muu koduse keele ja kultuuriga laps lasteasutuses, siis ma mõtlesin, et no mis ma ikka oskan rääkida?
Aga kui veidi järele mõtlesin ja meie lasteaia töödele tegemistele laiemat pilku heitsin, siis jõudsin arusaamisele, et miks mitte jagada oma kogemusi. Endal ju on ka alati põnev teada, mida ja kuidas mujal tehakse! Arvan, et praktiseeriva õpetaja professionaalseks arenguks on hädavajalik organiseerida õpetajatele õppepäevi või seminare, kus jagatakse üksteisele oma töökogemusi.

Missuguse kultuurilise ja keelelise taustaga lapsi meie lasteaias käib?
Hetkel on meie lasteaia nimekirjas 114 last. 22 lapse kodus räägitakse lisaks eesti keelele veel vähemalt ühte võõrkeelt. Vähemalt 1 vanem oskab kuigi palju ka eesti keelt ja/või on eestis kasvanud. Teine vanem on inglane sakslane, kreeklane, portugaallane, hispaanlane, ukrainlane või venelane. Laste kiituseks peab ütlema, et nad õpivad kiiresti ja lasteaia igapäeva eluks vajalik keelest arusaamine on 3 – 4 aastastel üsna heal tasemel.
Seda tänapäeva kõige keerulisemat varianti: pagulasperet, meie lasteaias pole. Ei ole ühtegi peret, kes oleks tulnud kusagilt kriisikoldest kuulirahe alt.

Koolieelse lasteasutuse riiklik õppekava rõhutab, et lasteaia õppe- ja kasvatustegevuse läbiviimisel on oluline lapse individuaalsuse ja tema arengupotentsiaali arvestamine. See on iga lapse puhul oluline, kuid mitmekeelses peres kasvava lapse puhul on see keeruline seetõttu, et keel, mida me suhtlemiseks kasutame, võib olla erinev. Õpetaja peab olema loov ning oskama kasutada iga sobivat hetke ja tegevust leidmaks võimalusi iga lapsega individuaalselt, tema huvisid arvestades, tegeleda.
Meie oma lasteaias olemegi seadnud tähtsaks eesmärgiks lapse loovuse toetamise. Lavastame lühikesi lavastusi, kuhu on kaasatud kõik rühma lapsed. Kelle kõne ei ole veel nii hästi arenenud, et rääkida, saab õpetaja või teise lapse abiga oma teksti öeldud. Näiteks isadepäevaks mängisime isadele 3 – 4 aastaste lastega etenduse Punamütsike (*esitlusel pildimaterjal*). Vanaema rollis oli laps, kes eesti keelt etendust õppides veel vähe rääkis. Kuid ettevalmistuste käigus muutus ta julgemaks ja esitamise ajal ütles vajalikud laused päris ilusti. Aasta alguses mängisid sama rühma lapsed

nukkudega Eno Raua jutukest „Hiir, kass ja kõrvits“ (*esitlusel pildimaterjal*). Lapsed said kolme kaupa dialoogis osaleda ja erinevate tegelaste tekste öelda. Jutukeste lavastamine on hea võimalus nii keeleõppeks kui ka kõne üldiseks arendamiseks. Igas rühmas on sisse seatud kostüümikeskus, kust lapsed saavad ise kostüüme võtta ja erinevaid tegelasi mängida. Üritame igas päevas leida aega tegeleda individuaalselt, kas või mõne minuti, iga lapsega. Eriti aga nendega, kelle mõtlemise keeleks on teine keel, sest nii täieneb nende sõnavara. Sealjuures arvestades võimalikult palju iga lapse huvisid ja soove. Seda on võimalik teha väga lihtsate vahenditega: raamatuid vaadates, joonistades. Tähtsal kohal on igasugu loto- ja ladumismängud, kus saab pildi pealt vaadata, mis seal on ja siis sõnu korrata.

Sellest õppeaastast on meie lasteaias sisse seatud „nutituba” (*esitlusel pildimaterjal*). Nutitoas on projektor, mis valgustab seadme all olevat seina. Valgustatud seinale saab sõrmega kõiksugu kujundeid, olendeid, pildikesi joonistada. Üheaegselt saab seal koos õpetaja tegeleda kaks last. Kõne ja keele arenguks on see väga hea, sest nii saavad kõik tegevuses osalejad rääkida oma tegemistest ja kõik osalejad jaksavad üksteist ka kuulata. Lastele väga meeldib seal. Teistel lastel on samal ajal rühmatoas mingi õpetaja abi poolt tegevus ette võetud või saavad nad vabalt mängida.

Mäng ja mängu kaudu õppimine ongi meie lasteaias teine valdkond, millele palju aega ja energiat kulutame. Oleme koostöös õpetajatega läbi viinud niiöelda lahtiseid tegevusi. Iga õpetaja on välja mõelnud õppemängu. Enne selle teistele esitamist on koostanud ka materjalid, mis edaspidi on jäänud ka teistele kasutamiseks.

Näiteks:

Õppemäng „KOERA MAJA“ *(esitlusel pildimaterjal)*

3 – 5 aastastele lastele

Koostaja: Marju Leesment

Lõimitud tegevus: Matemaatika; kunst; sõnavara arendamine

Üldoskus:

- Võrdleb, kirjeldab, loendab ja järjestab esemeid.
- Leiab võrdluse alusel asjades ühiseid ja erinevaid jooni ning nendevahelisi seoseid.

Õpitulemus:

- Rühmitab esemeid ühe sarnase tunnuse järgi hulgaks.
- Leiab juhendamise toel valge, sinise, kollase, punase ja rohelise värvi.

Vahendid:

valget, sinist, kollast, punast ja rohelist värvi esemed:

- Igat värvi kerakuut.
- Koer vastavat värvi kaelapaelaga.
- Igat värvi kauss.
- Igat värvi pall.

Mängu kirjelduse juures on mitmeid erinevaid variante ja ta sobib suurepäraselt ka sõnavara arendamiseks ja individuaalseks keeleõppeks, erinevate tegevuste lõimimiseks.

Või:

Õppemäng „METSLOOMADE PEITUS“ (*esitlusel pildimaterjal*)

2 – 5 aastastele lastele

Koostaja: Koidu Karja

Lõimitud tegevus: matemaatika; mina ja keskkond, sõnavara arendamine

Üldoskus:

- Kasutab omandatud teadmisi sarnases situatsioonis ja kontekstis.
- Osaleb dialoogis.
- Osaleb ühistegevuses täiskasvanuga.

Õpitulemus:

- Oskab küsimise korral nimetada tuttavat looma ja tema kehaosi.
- Loendab esemeid viie piires.
- Orienteerub oma ruumis ja näitab, mis asub *ülal-all, kõrval, ees-taga*.

Vahendid:

Paberist meisterdatud kuusk, põõsas, rohi, kivi ning loomad: karu, jänes, orav, siil, hiir.

Mängu käik:

Õpetaja jutustab, tutvustab ja näitab loomi, asetab loomad jutustamise käigus loomad nimetatud peidukohta (elukohta).

Metsas kasvab kõrge kuusk ja madal põõsas. Veel on siin suur kivi ja maapinnal kasvab rohi.

Kes selles metsas elab?

Metsas elab karu – mesikäpp, jänes – pikkkõrv, orav käbikuningas, siil – okaskera ning piiksuja hiireke.

Loomad hakkavad peitust mängima.
Karu peidab end kuuse taha. Siil poeb põõsa alla. Orav ronib puu otsa. Jänes kükitab rohu sisse. Hiireke istub kivi peale/kõrvale.
Üks, kaks, kolm, neli, viis, otsi loomad üles siis!
Kus on peidus siilike? Otsi üles jänkuke! Kuhu kadus karumõmm? Jne.
Lapsed nimetavad ja otsivad üles, kus loomad end peidavad.

Nüüdseks on koostatud mängudest saanud kogumik, mis aitab lapsel mängu kaudu õppida ja õpetajal õpetada. Lisaks aitavad niisugused mängud lapsi paremini ühistesse tegevustesse kaasata ja koostööoskusi arendada.

Lasteaia igapäevaelus on tähtsal kohal ka Eesti kultuuritraditsioonide väärtustamine ja tutvustamine. Ning mida aeg edasi, seda olulisemaks muutub ka teiste kultuuride eripäraga arvestamine ja nende väärtuste tutvustamine, sest kuidas muidu saaksimegi üksteisega arvestades elada. Lasteaias annab selleks hea võimaluse erinevate tähtpäevade tähistamine:

Eesti vabariigi aastapäeval korraldame vastuvõtu (*esitlusel pildimaterjal*), kus lapsi on tervitama tulnud kas mõni tähtis ametimees või kaitseliitlane, õpetajad on rahvariietes, toimub kätlemistseremoonia külalise ja direktoriga ning lauldakse/kuulatakse rahvuslikke laule, mängitakse mänge.

Mardipäeval (*esitlusel pildimaterjal*) käivad rühmades martideks maskeerunud vanemate rühmade lapsed ja tutvustavad mardipäeva kombeid. Mardiisa (õpetaja) annab soovijatele võõrustajatele (tavaliselt on see õpetaja või õpetaja abi) vitsaga vastu tagumikku ja hüüab: „tervis tuleb, tervis tuleb...". Nii leiavad eesti rahva kombed tutvustamist lasteaia igapäevaelus.

Emakeelepäev (*esitlusel pildimaterjal*) on saanud päevaks, kus tahame tutvustada ka teiste rahvaste, eriti nende, kelle esindajaid ka meie lasteaisa on, kombeid, laule või tantse. Rõhutame teadmist, et emakeel on keel, mida su ema räägib. Keeli on maailmas väga palju, nagu erinevaid rahvaidki ja see ongi tore, sest erinevused pigem rikastavad. Viimasel jõulupeol laulis üks laps jõuluvanale oma laulu emakeeles. Ja see pani kuulama.

Kokkuvõtteks ütlen veel, et ma ei pea õigeks, et lasteaias justkui kindlasti peab ainult eesti keeles rääkima. Kui laps tunneb et temaga arvestatakse ja et tal on võimalik oma valikute tegemisel kaasa rääkida, läheb ka keele õppimine ladusamalt. Vene keelt kõnelevad lapsed kipuvad vahel oma mängudes emakeeles rääkima. Selle keelamine ei ole minu arvates alati õige. Laps peab saama ennast väljendada. Kui eesti keel ei ole veel kindlalt suus, siis võib kasutada seda, milles suudetakse ennast arusaadavaks teha. Me kõik oleme erinevad ja see ongi tore. Õpetaja eeskuju on siin väga oluline ja kõige põhilisem õppevahend. Meie õpetajad kasutavadki vähese keeleoskusega laste puhul töökorralduste või selgituste andmiseks alguses kahte keelt: algul eesti keeles, siis lapsele arusaadavas keeles ja siis jälle eesti keeles.

Kodu ja lasteasutuse koostöös on tähtsal kohal arenguvestlused. Meil ei ole vähesest keeleoskusest tingitud keerulisi olukordi olnud, sest vähemalt üks vanem oskab mingil määral eesti keelt. Ja teine vanem on väga huvitatud eesti keele õppimisest. Kuid õpetajate keeleoskus muutub järjest olulisemaks. Noorema põlvkonna õpetajad oskavad inglise või saksa keelt paremini. Minuealised ja vanemad rohkem siiski vene keelt. Kuid inglise keele osakaal järjest suureneb.
Pagulasperede puhul vajaksid õpetajad kindlasti ka kriisikoolitust ning kultuurilised baasteadmised oleksid väga vajalikud. Et mida selle rahvusest laste kasvatamisel oluliseks peetakse ja kuidas nende laste jaoks meie lasteaia elukorraldust kohandada? Kuidas nendeni viia meie, eestlaste, kultuuri, kombeid ja väärtusi?